

„Magyarországon szerte azonnal gyászra fordult a lantpengetés, [...] siratták a szent király halálát, [...] hű szívek siralmával siratták őt; vigasztalhatatlan, nagy volt a siralom.” (Kálti Márk 14. századi kanonoknak, a Bécsi Képes Krónika írójának sorai Szent István király 1038. augusztus 15-én bekövetkezett haláláról. Magyarra fordította: Geréb László.)

*Az 1938. évi Budapesti
Eucharisztikus
Világkongresszus
emlékkönyvének
borítólapja*

a könyvében így írt erről: „A Szent István-kút művészi kivitelezése Faludi Imre kőfaragómester munkája, az ülő figura Bory Jenő szobrászművész alkotása. [...] A szobor gipszváltozata megtalálható a székesfehérvári Bory-várban.”

A szobor és a hozzá tartozó vízmedence a Kaposvári Nagyboldogasszony Templom déli oldalfalában, a régi oldalsó bejáratnál (annak megszüntetésével) kapott helyet. A leglényegesebb munkálatok augusztus 20-ára elkészültek, a teljes befejezés, a felavatás és püspöki megáldás azonban szeptember hónapban volt. A kút

1938-ban emlékezett meg a világ magyarsága Szent István halálának 900. évfordulójáról. Ugyanebben az évben rendezték meg Budapesten a XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszust. E két esemény a 20. századi magyar katolicizmus egyik legnagyobb szabású rendezvényét jelentette, nemcsak a fővárosban, hanem hazánk sok más helységében is.

A Szent Koronát és országát a Nagyboldogasszony-nak felajánló király alakjának sokféle megjelenítése a legmagyarabb szakrális témák közé tartozik a hazai művészettörténetünkben.

„Szent István alakja két szempontból is témájává vált a képzőművészeti ábrázolásoknak: mint államalapító első uralkodónk, s mint a magyar szentek legjelentősebbike, s e kettő igen gyakran együtt jelenik meg” – olvashatjuk Basics Beatrix írásában.

Az *Új-Somogy* című helyi újság hírül adta, hogy dr. Kaposváry (Vétek) György polgármester, m. kir. kormányfőtanácsos és dr. Kis Jenő György (1890–1969) prépost-plébános közel kétéves elgondolása valósult meg azaz, hogy 1938-ban felavathatták a *Szent István-kutat*. H. Molnár Katalin

*A Nagyboldogasszony Székesegyház
(Kaposvár) déli oldalfala 1938 előtt,
amikor még nem volt ott
a Szent István-kút*

létesítésének céljáról, értelméről így írtak az egyik helyi lapban. „Ez a Szent István nevéről nevezett kút [...] lesz Kaposvár részéről az az objektum, amellyel ez a város hozzájárul a Szent István-jubileum országos megünnepléséhez.”

Az emlékkút és az ülő alakú Szent István-szobor tervezése és kivitelezése három személyhez kötődik, akik jól ismertek a kaposváriak előtt: Lamping József építésmérnök, Faludi Imre szobrász és kőfaragó, Bory Jenő szobrászművész. Mindhárman méltóak arra, hogy életútjukat az alkotásuk 85. évfordulóján felvázoljuk. Életútjuk rövid ismertetésének végén a szóban forgó kaposvári alkotásuk lényegi leírása szerepel.

Bory Jenő (1879–1959) Székesfehérváron született. 1903-ban szerzett építésmérnöki oklevelet Budapesten, a Műegyetemen. Később mesterei voltak Stróbl Alajos és Székely Bertalan. Németországban és Olaszországban járt tanulmányutakon. Carrarában tanulta a márványfaragást. Tanára volt a Műegyetemnek és a Képzőművészeti Főiskolának. A műegyetemi tantárgyát az építésmérnök hallgatók két éven át heti 2-2 órában tanulták. Gyakori feladat volt az, hogy a hallgatók a saját épületterveikről kicsinyített mintákat készítettek szennyezetlen agyagból, amit aztán terrakottává égettek ki. A szobrok anyagairól tudományos eszmecsérét folytatott dr. Misángyi Vilmos (1880–1948), aki műegyetemi professzor volt, és a Gépészmérnöki Karon (korábban Osztályon) anyagtudománnyal és ezen belül is anyagvizsgálatokkal foglalkozott.

Saját tervei alapján építette fel a Székesfehérvár melletti Máriavölgyben a nevéről elnevezett, híres Bory-várat. Műveinek stílusát a klasszikus hagyományokra alapozta, ami abban is megmutatkozott, hogy az 1920-as, 1930-as években elkészítette több híres műegyetemi professzor mellszobrát bronzból. Bory művei alapján a személyek felismerhetőek, arcmásuk pontos, hiteles, mint például Wartha Vincéről és Szily Kálmánról készített büsztjeinél (mellszobrainál). A *Sebzett hős* című művét 1927-ben azoknak a műegyetemi hallgatóknak az emlékére készítette, akik az I. világháborúban estek el.

A székesfehérvári Bory-várról 1940-ben jelent meg ismertetés a *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyében*. Bory Jenő Szent István szobráról így tudósított az *Új-Somogy*: „A hatalmas bronz Szent István-szobor ma érkezett meg Budapestre, és azonnal megkezdték a felállítását. A szobor ülő helyzetben, fején koronával, jobb kezében csupasz karddal, baljában az ország almájával ábrázolja az országalapító királyt. A szobrot és a díszkutat szeptember 25-én szenteli fel dr. Rott Nándor megyéspüspök.” Bory Jenő bronz szobra Bory Pál székesfehérvári öntödéjében készült.

A kaposvári Szent István-kút a Nagyboldogasszony Székesegyház déli oldalfalánál

A *Szent István-kút*ról dr. Hoss József a könyvében a következőket írta. „A szobrokat általában naturalista felfogás és báj mellett a részletformáknak egyszerű, tömör összefogása, aprólékosságtól való mentesség jellemzi. Ezt a naturalizmust a templom külső falán elhelyezett, ugyancsak Bory Jenőtől származó Szent István-kút alakjánál egy stíldekoratív jelleg váltja fel.

A dobormű-szerűen felépített, inkább síkba tapadó alak merev uralkodói tartással tekint le előttünk a trónusról. Kezében kardot és az ország almáját tartja.” Az idézet elején szereplő szobrok a templom beltéri szobrai. Borynak más kaposvári alkotásai is vannak, mint például a *Magyar Madonna* a Nagyboldogasszony Székesegyház plébániái épületén, szintén 1938-ból.

Lamping József (1881–1939) Baranya vármegyében, Gödrén született. Pécsi főreáliskolai tanulmányok után 1897-től Budapesten az Állami Felső Ipariskolában tanult építészetet. A beton- és vasbetonszerkezetekkel kapcsolatos technikai tudást

Bécsben sajátította el. Hazatérése után apja, Lamping Ádám gödrei házában, az ott kialakított építészeti irodában kezdett dolgozni. 1905-ben az építőmesteri vizsgát is letette. 1912-ben Gödréből Kaposvárra költözött, és a cégét a Zárda u. 1. alatt helyezte el. Tervezési és kivitelezési munkákat egyaránt vállalt. A háborús katonai szolgálat után ismét Kaposváron dolgozott. „A család 1928-ban költözött be a Lamping saját tervei szerint megépült új villába a Németh István utcában.”

Felesége Zimmermann Melánia volt, akitől 3 gyermeke született, Hildegard, Ottó és Gabriella. „Az 1923-ban alakult Budapesti Mérnöki Kamara Lamping Józsefet 1927-ben felvette tagjai sorába, aki jogosultságot kapott az építészmérnöki cím viselésére.” Az 1920-as,

1930-as években Kaposváron teljesedett ki építészeti tevékenysége. 1939-ben hunyt el Kaposváron. Sajnos már nem érthette meg azt, hogy Ottó fia 1942-ben a budapesti Műegyetemen megkapta építészmérnöki diplomáját.

Alkotásáról, a kaposvári *Szent István-kút*ról a korabeli *Új-Somogy*ban a következőket írták. „A kutat, mint annak idején megírtuk, Lamping József kaposvári építész tervezte. A kúthoz három lépcső vezet, magát a 60 cm. medencét szárnyas oroslánok tartják, akárcsak a középkori keresztény templomok számos oltárát, szószékét. A medence felső peremén levél-girland (virágfüzér, koszorú, füzérdísz) szalad körül, középen az Anjoukra emlékeztető lilium díszítéssel. [...] Az egész kút dunaharaszti termésköből készül, s amint rövidesen végeznek a csiszolásával, s az idő is enged szigorúságából, a kutat felállítják a már odahelyezett lépcsőkre.”

Faludi Imre (1875–1942) kőfaragó, szobrász Süttön született. Ebben az Esz-

H. Molnár Katalin Lamping Józsefről írt könyvének borítólapja az építészmérnök fényképével

ROSTA ISTVÁN - ROSTÁS LÁSZLÓ: 85 ÉVES A KAPOSVÁRI SZENT ISTVÁN-KÚT

tergom közeli helységben tanulta meg a kőfaragást 1893-ban. A Süttő melletti Gerecse-hegységben kitűnő anyagot adó vörösmárvány bányák vannak, és így a helység híressé vált a kőfaragó vállalatokról. Faludi Németországban és Ausztriában is képezte magát, majd hazatérve Szombathelyen lett üzemvezető. 1901 óta önállóan folytatta a tevékenységét. 1928-ban Kaposváron aranyéremmel és oklevéllel jutalmazták a kiállításon bemutatott alkotásait. A Faludi-féle üzem a Baross utca 7. szám alatt Kaposvár egyik nevezetességévé nőtte ki magát, különösen azután, hogy modern gépekkel szerelték fel a vállalkozásukat, és különleges anyagokkal is elkezdtek dolgozni.

A Faludi-cég kapott megbízást a kaposvári *Szent István-kút* kivitelezésénél is, amelyről a helyi újság is tudósított: „A kút felállítását Kaposvár fiatal, tehetséges kőfaragó mestere, ifj. Faludi Imre végzi, aki nemcsak technikai kivitelben, hanem a művészi megoldásban is jelentős szerephez jutott. [...] A stilizált szárnyas oroszlánokat viszont a fiatal Faludi tervezte, s faragja művészi ihlettel.”

A fentiekben említett, három névvel jelzett alkotást szeptember 25-én áldotta meg, szentelte fel dr. Rott Nándor a Veszprémi Egyházmegye megyéspüspöke. Az eseményt szentmise előzte meg. „Mise után a papság és a hívők serege a templomból a Szent István-kúthoz vonult, ahol a megyéspüspök rövid, szertartás keretében megáldotta a szép emlékművet, majd dr. Kis György prépost tartott hazafias tűzű, gyönyörű szentbeszédet. [...] nekünk be kell töltenünk első szent királyunk által kijelölt hivatásunkat, s Európa közepén örködnünk kell, hogy a kereszt hatalmát meg [ne] dönthesse semmiféle múltó életű eszmeáramlat” – olvashatjuk a helyi újság ünnep utáni számában.

A *Szent István-kút* költségeinek fedezésére augusztus 25-én, vasárnap este 8³⁰ kezdettel a város színházában bemutatták Sík Sándor (1889–1963) *István király* című, 3 felvonásos darabját. A tragédia fő mondanivalója „István királynak a trónutódlás kérdése körül felmerült nehézsége” volt. Bemutatása előtt a színházi közönséget dr. Kis Jenő György prépostplébános köszöntötte. Az *Új-Somogy* hasábjain Erdélyi József így írt a színdarabról. „Kenderessy Szabó Károly István király szerepében lélekbemerkolóan mutatta meg Szent István uralkodói nagyságát, keresztényi lelkének egyetlen vágyát: hogy népét rávezesse az örökélet krisztusi útjára.

Művészi alakításával, nagyszerű hanghordozásával a legszebbet, a legjobbat nyújtotta a közönségnek. Rosta Ilona Gizella királynője kiváló volt. Vazul herceg szerepében Horváth Lajos [...] jól mutatták meg az ősi népszokásairól lemondani nem tudó pogány magyar lelkiséget.” A színdarab rendezője Tevely Balázs volt, a katonazenekart

Faludi Imre kőfaragó és szobrász mester sírja Kaposváron a Keleti Temetőben

Till Nándor vezényelte. Az egyházközség ezzel az előadással is felhívta a figyelmet Szent István emlékére.

Az alkotást a mai korunkban is érdeklődés kíséri. A Kaposvári Városszépítő Egyesület szervezésében és munkájával újjáalakították a *Szent István-kút* bronzból készült oroszlánfejes vízköpőit. A Kaposvár Polgáriért Egyesület, hatékony polgármesteri hozzájárulással és segítséggel, néhány évvel ezelőtt általános javítást és tisztítást végeztetett a *Szent István-kúton*, ahol minden évben augusztus 20-án sokan koszorúznak a városi ünnepek keretében.

A *Szent István-kút* kicsinyített másából a 30-as évek végén 100 db készült, 14–15 centiméteres nagyságban, porcelán anyagból. Akik hozzájutottak, azok általában házi szenteltvíztartónak használták, de emléktárgyként is díszei voltak a kaposvári otthonoknak. A művészi kivitelű kis tárgyakat a Nagyboldogasszony (Belvárosi) Plébánián lehetett átvenni. Szülői, nagyszülői generációktól örököelve bizonyára ma is megbecsült emlékek több kaposvári otthonban.

★

A szerzők a források hozzáférhetőségében nyújtott készséges segítségükért köszönetet mondanak: Varga Péter Atyának a Kaposvári Székesegyházi Esperesi Kerület esperes-plébánosának, dr. Hege-düs György jogász-közigazdásznak, a Kaposvári Székesegyház Képviselőtestülete világi elnökének, Horváth Antalnénak a Kaposvári Egyházmegye Levéltára vezetőjének, H. Molnár Katalin művészeti tájékoztató könyvtárosnak, Haászné Apáti Andrea helyismereti könyvtárosnak, Herczeg Orsolya könyvtárosnak.

Hivatkozások

- BASICS Beatrix (2001), *Szent István a képzőművészetben*, Magyar Múzeumok, 1, 22.
 H. MOLNÁR Katalin (2018), *Lamping József 1881–1939*, Kaposvár, 31, 33, 35, 143. és 145.
 Hoss József (1948), *A Kaposvári Plébánia története*, Veszprém, 78.
 MAGONY Imre (2010), *Bory Jenő*, Székesfehérvár, 2010, 147.
Új-Somogy, 1938. január 16, 4.; augusztus 18, 2.; szeptember 11. 2.; szeptember 27. 2.

Kaposvár, Széchenyi tér